

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs IV. Vtrum Angelus creatus suam beatitudinem meruerit. artic. 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

ais in eo manet, est manifestum. Licet enim Deus creaturas libero arbitrio præditas non condiderit cum ultimo fine, tum quod exercere prius eas vellet, & quasi periculum multo illis esset propriis meritis ad eum pervenire: condecens fuit, ut cum omnibus mediis, ad eum finem propriis operibus promerendum, necessariis eas condiderit: gratia autem non est finis ultimus, sed medium ad eum, atque ad proprium meritum necessarium.

Ad primum argum. parva opposita.
Ad primum argumentum in contrarium dictum est, antecedens solum esse verum de creatura, quæ per peccatum amisit iustitiam & gratiam, debetque de statu peccati transire ad statum iustitiæ: condecens namque est, ut plus Deus ab eo exigat, qui per peccatum iustitiæ amisit, quam ab eo, qui nunquam illam demeruit: & plus ab eo exigat, qui per proprium actum, quam ab eo qui per alienum eam amisit. Vnde æquissimè constituit Deus, ut qui peccando per proprium actum liberi arbitrii nostri, aut primi parentis, ab eo recessimus, cooperando per proprium actum, Deo ipso adiuvante, aut certe per actum alterius, quis sacramentum applicet, quo pacto pueri ante usum rationis iustificentur, ad eum redeamus. Quamvis enim Deus eas tabulas dolauerit & aptauerit, in quibus ante peccatum filiorum Israël legem scripsit: eas tamen, in quibus secundò legem cõscripsit, prioribus ob populi scelus à Moyse contractis, dolatas iam & aptatas sibi tradi iussit, plus aliquid post peccatum ab hominibus exigens, ut illud idem beneficium conferret.

Cur modò post peccatù plus à nobis Deus exigat.
Sunt qui velint, primam gratiam collatam Angelis in instanti, in quo sunt conditi, non fuisse illis collatam sine propria dispositione eorum per suum liberum arbitrium, imò pro qualitate dispositionis cuiusque plus vel minus gratia fuisse illis collatam: non secus ac nobis adultis, dum à peccato resurgimus, confertur prima gratia prævia nostra dispositione per nostrum liberum arbitrium, & pro quantitate, & qualitate dispositionis. Addunt hi autores, actum quo tam nos, dum à peccato resurgimus, ad primam gratiam ultimò disponimur, quam Angeli in primo instanti ad primam gratiam seipsos disposuerunt, emanare efficienter ab ipsa gratia, atque adeò esse posteriorem illa in genere causæ efficientis: esse verò priorem illa in genere causæ materialis, & dispositivæ.

Quorundam sententia de dispositione Angelorum ad primam gratiam.
Longè probabilius existimo Angelos sine vlla prævia sua dispositione gratiã accepisse, idque probat ratio D. Thomæ hoc loco, & reliqua quæ dicta sunt, neque contrarium docet articulo sequenti, ut ibi dicemus: Non dubito etiam dispositionem ultimam nostram ad primam gratiam non emanare efficienter à prima gratia, quatenus est dispositio, sed per auxilia alia particularia adiuvari liberum arbitrium nostrum, ut se disponat ad primam gratiam, ut in Concordiã quæst. 14. artic. 13. disputat. 44. ostensum est.

Angelis sine vlla prævia dispositione gratiã fuisse collatam.
Ad secundam. Ad secundum neganda est sequela: ordo enim, finisque naturalis, ad quem Angeli conditi sunt, postulat, ut infundantur eis species, ut quæst. 5. art. 2. explicatum est, & idè sunt eis naturales: verò nec naturalis ordo, nec finis naturalis postulat, ut eis infundatur gratia, quæ ad finem supernaturalem conducit.

Ad tertium.
Ad tertium dicendum est, sensum illorum verborum esse, nequiuisset illam habere, postquam eam amisit: quia non est ei datus locus penitentiæ. Vel certe nequiuisset habere caritatem consummatam perseverantem usque ad terminum viæ, quam

A homines in terra tenent.

Ad quartum dicendum est, apertissimè Gregorium eo loco docere, Luciferum creatum esse in gratia, ut ex aliis, quæ ex eodem Gregorio eo loco retulimus, est manifestum. Quod autem illis verbis tradit, hoc sensu accipi debet: iuxta verba illa Prophetæ, præter aurum caritatis, in quo primò Lucifer conditus est, concepit Gregorius Luciferum instar lapidis pretiosi, in quo foramina quædam sint facta, quibus filum auri inferatur, & affigatur vestimento vnà cum aliis pretiosis lapidibus, huiusmodi autem filum auri, quo Lucifer vnà cum aliis Angelis iustis foret inferendus, erant bona opera meritoria, & caritas perseverans usque ad terminum viæ: huius caritatis ait Gregorius Luciferum fuisse capacem, & hanc non habuisse: & idè foramina illius fuisse vacuã hac caritate.

Ad quartum.

ARTICVLVS IV.

Utrum Angelus creatus suam beatitudinem meruerit.

CONVENIUNT omnes, Angelum suam meruisse beatitudinem, asseuerareque contrarium non solum temerarium, sed & periculosum esse in fide. Propter rationes namque, quas articulo præcedente reddidimus, & alias ipsi melius, quam nobis notas, meritò constituit Deus, non aliter puris creaturis, quæ usum liberi arbitrii haberent, suam beatitudinem conferre, quam ex propriis earum meritis gratia ipsius suffultis. Dixi, puris creaturis, propter Christum Dominum, de quo tertia parte est disputandum, merueritne gloriam suæ propriæ animæ. **D** Addidi, quæ usum liberi arbitrii, propter eos, qui ad usum liberi arbitrii nõ perueniunt. Hi namque meritis Christi, sibi per sacramenta applicatis, in vitam æternam absque meritis propriis pervenire possunt.

Tota autem controuersia est, utrum Angeli meruerint suam beatitudinem, antequam eam consecquerentur. Quidam (ni fallor propter Augustini de cognitione matutina Angelorum, & propter aliam ipsius quam quorundam aliorum Patrum testimonia) arbitrati sunt, Angelos non habuisse gratiam ante beatitudinem: & quia non datur meritum vitæ æternæ sine gratia, in duas opiniones diuisi sũt. Quidam eorum dixerunt, simul duratione Angelos in instanti, in quo primò fuerunt beati, & suam promeruisse beatitudinem, & fuisse beatos, sed prius natura eam commeruisse, quam essent beati: non secus ac nos, cum à peccato resurgimus, simul duratione suffulti auxilio diuino disponimus nos ad primam gratiam, eamque consequimur, cum tamen prius natura nos ad eam disponamus, quam eam consequamur. Alij verò dixerunt, Angelos per opera, quæ erant exhibitura, quando in ministeriũ propter eos, qui hereditatem capiunt salutis, mitterentur, nõsque custodirent, meruisse gloriam, consecutos esse gratiam, atque adeò præmium in eis fuisse ante meritum: non secus ac quando miles accipit equum aut arma, quibus militet, is præmium militiæ futuræ, præmium antecedit meritum.

Opinio eorũ qui negat in Angelis meritũ præstũ præmio.

F Quò loco illud obiter admonerim, cauendum errorem Origenis homil. 20. & 24. in Numeros: & 35. in Lucam, quibus in locis affirmat, Angelos sanctos in nostram custodiam deputatos non solum mereri nos ritè custodiendo, sed etiam demereri, posseque peccare nos segniter custodiendo, idèque

Origenis error cantu.

indéque fore iudicandos, & hinc habere dependentiam, vt in futurum faciem Patris videant. Id namque vel est contra illud Matth. 18. *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei*, vel certè contra rationem visionis beatifica, beatitudinisque Angelorum, quæ non minùs sempiterna est, quàm nostra, postquam semel fuerit adepta. Vnde Augustinus in Enchiridio, cap. 57. *Sed de illa, inquit, Ecclesia, qua in caelis est, affirmare quid possimus, nisi quòd, nullus in ea malus est, nec quisquam deinceps de illa cecidit, aut casurus est, ex quo Deus Angelis peccantibus non pepercit.* Et 11. de Ciuitate Dei, cap. 13. *Proculdubio, inquit, multò durius nunc putare Angelos sanctos aeterna suæ beatitudinis incertos, & ipsos de semetipsis ignorare, quòd nos de illis per Scripturas sanctas nosse potuimus. Quis enim Catholicus Christianus ignorat, nullum nouum diabolum ex bonis Angelis vltimus futurum? veritas quippe in Euangelio sanctis fidelibus promittit, quòd erunt æquales Angelis Dei: quibus etiam promittit, quòd ibunt in vitam aeternam. Porro autem si nos certi sumus, numquam nos ex illa immortalis felicitate casuros: illi verò certi non sunt, iam potiores, non æquales eis erimus: sed quia nequaquam veritas fallit, & æquales eis erimus, profectò etiam ipsi certi sunt suæ felicitatis aeternæ.* Et Fulgentius de fide ad Petrum 3. tomo operum Augustini: *Firmissimè tene, & nullatenus dubites, omnem creaturam naturaliter mutabilem à Deo incommutabili factam, nec tamen posse quemlibet sanctorum Angelorum in deterius mutari, quia sic acceperunt aeternam beatitudinem, qua Deo stabiliter perfruuntur, vt ea carere non possint.* Errorum Origenis videtur amplecti Hieronymus lib. 2. Comment. in Michæam in illa verba 6. cap. *Surge, contende iudicio aduersus montes.* Sixtus Senensis lib. 5. Bibliotheca annotat. 126. Hieronymum excusare vult, quòd ex aliorum sententia loquatur.

Priorem ex duabus sententiis relatis secutus est D. Thomas cum aliis in 2. dist. 5. quaest. 2. artic. 2. & quodlib. 9. artic. 8. sed eam hoc loco retractauit. Vide Capreolum in 2. dist. 7. q. 1. art. 1. concl. 2. Posteriorem verò secutus est Magister in 2. dist. 5. c. vlt. Neque eam reputat improbabilem D. Bonauentura eadem dist. q. vlt. licet oppositum amplectatur. Quidam argumentantur pro opinione Magistri. Primò, quoniam Angeli per bona opera, quæ liberè nobis propter amorem Dei exhibent, aliquid merentur, sed non merentur præmium, quod de nouo accipiant: ergo præmium quod à principio acceperunt. Secundò, magnum præmium non datur nisi pro magnis & multis meritis: sed Angeli ante gloriam, nec magna, nec multa merita habuerunt: eò quòd duratio, quæ gloriam eorum antecessit, fuerit admodum breuis, & difficultas in operando nulla, cum ergo acceperint magnam gloriã & præmium, consequens est vt eam non meruerint nisi per sequentia opera.

Neutra harum duarum opinionum probatur à Doctoribus. Vnde meritò cõmunis eorum opinio est, Angelos priùs duratione meruisse præmium & gloriam, & postea in termino viæ eam fuisse acceptos. Quæ sanè opinio, & intellectu est facilis, & rationi consentanea: cõsonum quippe est, vt quemadmodum Deus vniciuque nostrum certum tempus viæ præscripsit, in cuius termino præmium aut pœnam pro meritis aut demeritis confert: sic quoque Angelis certum viæ præscripserit spatium, quo finito, aut pœna mulcæret, aut præmio pro meritis eos afficeret. Obserua vtamque opinionè ex mente ferè omnium suorum autorum supponere, Angelos non fuisse conditos in gratia. Cum autem ar-

Articulo præcedente contrarium ostendimus, inde etiam vtique euerfa relinquitur.

Posterior, quæ est Magistri, minùs probati solet à Doctoribus, quàm prior. Primò, quoniam si per opera, quæ consequuntur gloriam, merentur Angeli vitam aeternam (vt laudes, quas Deo liberè concinunt) pro his etiam vitam promerentur aeternam: quare cum hæc per totam aeternitatem sint multiplicanda, merentur præmium infinitum: quod est absurdum. Secundò, quia neque damnatis pro malis operibus, quæ liberè præstabant in perpetuum, vt pro blasphemis, &c. accrescit pœna, neque hominibus beatis gloria pro bonis operibus, quæ post gloriam adeptam similiter exercebunt liberè, eò quòd sint iam extra viam statum, ac proinde merendi & demerendi: alioquin, & illis gloria, & istis pœna accresceret sine villo termino. Vnde Christus Ioan. 10. *Veni, inquit, nox quando nemo poterit operari, quod scilicet in præmium cedat, eaque in fine viæ adueniente, reddetur denarius diurnus iis qui in vinea militantis Ecclesiæ laborarunt: ergo pari ratione Angeli sancti per opera bona, quæ post gloriam acceptam exhibebunt, nõ merentur præmium essentiale.* Hinc intelliges, priuilegium & miraculum fuisse in Christo, quòd simul esset comprehensor & viator, vt redimere posset genus humanum. Tertio, quoniam si per bona opera præuisa promereri possent gloriam, pari etiam ratione possent promereri gratiam: vnde sequeretur, primam gratiam cadere sub meritum, atque adeò gratia iam nõ esset gratia, vt Paulus ad Rom. 11. argumentatur. Quare non satis tutam iudico eam sententiam. His accedit præmium sempiternæ beatitudinis suapte natura, ac proinde de lege ordinaria subleui meritum: cum ergo nulla fuerit ratio, quare Angelis præmium ante meritum Deus contulerit: sit, vt priùs eos constitueret in via, & pro quãtitate meritum, quæ sua libertate in via compararunt, in termino illius affecerit eosdem præmio.

Priorem opinionem, licet minùs ea à Doctoribus improbetur, quàm posterior, certè non solum falsam, sed & parum tutam in fide esse arbitror: neque est eadem ratio, vt sicut vltima dispositio ad gratiã coniuncta esse potest cum prima gratia in eodem temporis puncto: sed priùs natura, quàm gratia adfit: sic quoque, actus meritorius coniunctus esse possit in eodem temporis puncto cum visione beatifica, vt quaest. sequenti artic. 6. fiet manifestum.

Ad primum ergo argumentum, quo opinio Magistri confirmabatur, neganda est maior, si sit sermo de præmio essentiali: sunt enim extra statum viæ, atque adeò extra statum merendi & demerendi, eò quòd nihil mali iam tunc efficere possint: sicut damnati, cum sint extra viam, nihil boni moralis attingere possunt: quocirca beati illis operibus in eo statu non merentur præmium essentialè.

Atque hinc etiam soluitur argumentum illud, quod sit sumpta similitudine ex milite, cui ante militiam equus, aut arma traditur in pretium, ac præmium militiæ futuræ: huiusmodi namque præmium nihil pugnat cum merito futuro, nec ex natura rei illud impedire valet: præmium autè essentialè beatorum pugnat cum merito illius, quòd sit post illud comparatum: eò quòd ex natura rei constituat eum, qui illud habet, extra viam, reddatque eum impotentem ad peccandum.

Ad secundum dicendum est, ad magnum præmium non tam requiri multa opera quàm magnum gratiam Dei, & magnum conatum ac feruorem in operando.

MOL
D. V. V.

Magistri opinio. Suadetur à quibusdam primò.

Angeli priùs duratione beatitudinis meruerunt, quàm eam sint consecuti.

Impugnatio

Priuatione

Ad primum

Beati

Ad primum

operando, quæ duo Angeli habuerunt, & idcirco habita ratione gloriæ, quam sine propriis meritis pro magnitudine gratiæ gratis simul cum natura sibi donatæ acceperunt, vno aut paucis actibus, tam nobilibus quàm Angeli pro nobilitate, viribusque suæ naturæ elicere potuerunt, sine vlla ex parte operis difficultate, mereri potuerunt plus præmij, quàm nos multò pluribus actibus nostris mereamur. Non est tamen negandum, multos esse, ex hominibus iustis, qui in merito & præmio multos Angelos excedant, & aliquos esse inter eos, præsertim Dominam nostram, qui omnes excedant.

Nonnulli homines Angelis omnibus præmio excellunt.

ARTICVLVS V.

Vtrum Angelus statim post vnum actum meriti beatitudinem habuit.

Ic articulus commodius discutitur cum artic. 6. questionis sequentis.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Angeli sint consecuti gratiam, & gloriam secundum quantitatem suorum naturalium.

D. Thomas & Magistri sententia.

Divvs Thomas hoc loco, tamquam rationi magis consentaneum, affirmat cum Magistro in 2. dist. 3. Angelos, quò inter se sunt perfectioris naturæ, eò plus gratiæ & gloriæ fuisse consecutos. Tum quod rationi congruat, vt Deus quò perfectiores naturas Angelicas condebat, eò ad altiores gradus gratiæ & gloriæ, eas ordinauerit, atque adeò merè gratis maiorem copiam gratiæ perfectioribus, quam imperfectioribus, contulerit, quando eas creauit, & maiora auxilia eis præstiterit, quibus ad maius deuenirent meritum. Tum etiam quoniam cum ad operandum nullum habeant impedimentum, nihilque quod eas retardet, vt nos habemus partem sensitiuam liberam nostrum arbitrium retardantem, rationi est consonum, vt Angeli per suum arbitrium operati fuerint toto conatu: quare cum perfectiores plus potuerint conari, intensiusque valuerint operari, meritum verò ex parte conatus, intentionis, & feruoris in operando augeatur: consequens est, vt rationi sit valde cononum, Angelos perfectiores in naturalibus plus meruisse, ad maioremque gratiam & gloriam peruensisse. In eadem sententia videtur fuisse Damascenus 2. lib. fidei orthodoxæ cap. 3. dum dixit: *Per Verbum Dei creati sunt Angeli, & per sanctificationem Spiritus sancti perfecti pro sue dignitatis & ordinis ratione illuminationem & gratiam participantes.*

Angeli quæ portionem gratiæ habuerunt sine propria dispositione, quam secuti.

Illud admonerim, ex eo quòd D. Thomas hoc loco doceat, Angelos quò perfectioris fuerunt naturæ, eò efficacius ad Deum fuisse conuersos, plùsque gratiæ fuisse consecutos, non sequi illum existimasse rotam gratiam fuisse illis datam pro qualitate conuersionis, dependenterque à conuersione tamquam à dispositione ad primam gratiam: in gratia enim Angelis collata distinguenda est portio, quæ data est illis ex propriis meritis gratia diuina adiutis, tamquam augmentum gratiæ merè gratis data: distinguenda etiam est alia portio illis omnino gratis data: non secus ac in nobis distinguitur augmentum gratiæ, quod nobis datur ex nostris meritis, à prima gratia merè gratis nobis collata.

Molina in D. Thom.

A Quando ergo D. Thomas docet, gratiam collatam illis fuisse pro quantitate conuersionis illorum in Deum, loquitur de prima illa portione gratiæ, quam distinximus: non verò de secunda.

D. Thomas & Magistri opinionem non esse omnino certam.

Illud etiam obserua, doctrinam hanc D. Thomæ, & Magistri non esse certam: natura namque humana ad altiore gradum eleuata est in Christo & in Beata Virgine, quàm natura Angelica: illis in naturalibus perfectiores sint euecta. Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit, ait Paulus ad Hebræos 2. Præterea multi ex hominibus, vt Apostoli, martyres, & insignes Confessores, & ordinati sunt ad maiorem gratiam, & gloriam, quàm multi Angelorum. Deinde quod ad secundum fundamentum D. Thomæ attinet, sicut Angeli perfectiores in naturalibus pro libertate sui arbitrij peccare potuerunt, & de facto quidam eorum peccauerunt: sic pro eadem libertate potuerunt remissius operari, quàm alij inferiores in naturalibus, vel exercere se in operibus minoris meriti ex suo genere. Quò fit, vt de hac re nihil sit certum: tamen si probabilitate non careant fundamenta, quibus innixus est D. Thomas.

ARTICVLVS VII.

Vtrum in Angelis beatis remaneat cognitio naturalis.

CONCLUSIO D. Thomæ est. In Angelis cum visione beatifica manet cognitio naturalis quam de Deo habent per suam substantiam, & per cæteras res creatas. Similiter cum dilectione supernaturali patriæ, manet dilectio naturalis. Ratio est, quoniam actus naturalis non repugnat supernaturali de eodem obiecto, quemadmodum actus fidei repugnat visioni beatificæ propter ineuidentiam: & idcirco licet actus fidei manere non possit cum visione beatifica, scientia tamen naturalis de Deo optimè potest manere. Verùm de hac re tertia parte, cum de scientia animæ Christi, & de merito Christi fuerit sermo, erit disputandum.

Angelos vna cum visione beatifica habere cognitionem naturalem de Deo.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Angelus beatus peccare possit.

QUESTIONEM hanc discussimus de beatis 1. 2. q. 4. art. 4. nonnulla adiecimus q. 10. artic. 2. Faber Stapulensis in lib. de triplici Magdalena, D. Thomam reprehendit, quòd asseruerit Angelos non posse peccare. Nam, inquit, Iob cap. 4. habetur: *In Angelis suis reperit prauitatem.* Hoc tamen testimonium intelligitur de Angelis dum erant in via, verùmque est ratione demonum, qui conuerunt. Quòd si Faber est arbitratus, Angelos beatos post adeptam beatitudinem posse re ipsa peccare, sanè grauitè errauit, vt art. 4. est ostensum.

Angeli beati peccare non possunt.

ARTICVLVS IX.

Vtrum Angeli beati in beatitudine possint proficere.

MAGISTER in 2. dist. 11. probabilis existimauit, Angelos vsque ad diem iudicij in merito, & beatitudine proficere. Contrariam conclusionem statuit D. Thomas hoc loco: **fff** Angelos

Quid hoc de re falso Magister senserit.